

**Запорізька гімназія №29
Запорізької міської ради**

ПАМ'ЯТКА

**для викладача/працівника
навчального закладу
з питань забезпечення доброчесності
та протидії корупції**

ЗМІСТ

- Вступ
- II. Поняття корупції
- III. Корупція як негативне явище
- IV. Визначення
- V. Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення
- VI. Форми (види) корупційних діянь
- VII. Спеціальні обмеження щодо державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямовані на запобігання корупції
- VIII. Поради викладачам і працівникам навчальних закладів
- IX. Рекомендації з питань запобігання корупції керівникам навчального закладу
- X. Попереджувальні ознаки корупції
- XI. Відповідальність за вчинення корупційних діянь
- XII. Дії викладачів і працівників навчального закладу у випадках виникнення конфлікту інтересів

I. Вступ

Корупція є одним з основних чинників, які створюють реальну загрозу безпеці, демократичному розвитку держави та суспільства, конституційному ладу, а саме: підриває авторитет країни, завдає шкоди демократичним засадам управління суспільством, функціонуванню державного апарату, обмежує конституційні права і свободи людини та громадянина, особливо пересічних осіб, порушує принципи верховенства права, порушує встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, управлінських структур приватного сектора, руйнує моральні та суспільні цінності; дискредитує державу на міжнародному рівні. Саме тому, протидія корупції є одним із пріоритетів держави.

Пам'ятка з питань забезпечення доброчесності має на меті довести до викладачів та працівників Запорізької гімназії №29 Запорізької міської ради потенційно небезпечні ситуації, через які вони мимоволі можуть бути втягнутими в корупційні дії, нагадати про сумлінне виконання обов'язків, необхідність дотримання правових норм, а також інформувати про наслідки таких дій.

01.07.2011 року набув чинності Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» рег. № 3206-VI (далі - Закон). Цей Закон визначає основні засади запобігання і протидії корупції в публічній і приватній сферах суспільних відносин, відшкодування завданої внаслідок вчинення корупційних правопорушень збитків, шкоди, поновлення порушених прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав чи інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

II. Поняття корупції

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», корупція — використання особою, зазначеною в частині першій статті 4 цього Закону, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній в частині першій статті 4 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей; корупційне правопорушення - умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 4 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність.

III. Корупція як негативне явище

Корупція є вкрай негативним явищем, її суспільна небезпечність полягає у тому, що вона:

- завдає збитки всім;
- підриває авторитет держави, завдає шкоди утвердженню демократичних основ

суспільства;

- суттєво обмежує конституційні права й свободи людини і громадянина, особливо пересічних громадян;
- порушує принципи верховенства права;
- призводить до гальмування та викривлення соціально-економічних реформ, перешкоджає розвитку ринкових відносин, передусім середнього та малого підприємництва, а також надходженню іноземних інвестицій;
- як правило, починається з невеликих знаків уваги;
- грубо порушує встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування, управлінських структур приватного сектора;
- надає незаконні привілеї корумпованим угрупованням і кланам, підпорядковує державну владу їхнім інтересам;

- сприяє криміналізації та тінізації економічних відносин, легалізації доходів, одержаних незаконним шляхом;
- живить організовану злочинність, насамперед економічну, стає неодмінною умовою її існування;
- порушує принципи соціальної справедливості, невідворотності покарання;
- створює залежність;
- нищить духовні, моральні та суспільні цінності;
- ускладнює відносини з іншими державами і всією міжнародною спільнотою, унеможливорює надання іноземної допомоги;
- веде до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності;
- робить (чинить) людину безробітною.

IV. Визначення

Згідно із ст. 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції»:

- корупційне правопорушення — корупційне правопорушення - умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 4 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність;
- конфлікт інтересів - суперечність між особистими інтересами особи та її службовими повноваженнями, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи невчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень;
- неправомірна вигода - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, що їх без законних на те підстав обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову;
- близькі особи - подружжя, діти, батьки, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки, усиновлювачі, усиновлені, а також інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 4 цього Закону;

V. Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення

У ст. 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» зазначено, що суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення є:

- 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:
 - а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор України, Голова Національного банку України, Голова Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим;
 - б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад;
 - в) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування;
 - г) військові посадові особи Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань;
 - г) судді Конституційного Суду України, інші професійні судді, Голова, члени, дисциплінарні інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, службові особи секретаріату цієї Комісії, Голова, заступник Голови, секретарі секцій Вищої ради юстиції,

а також інші члени Вищої ради юстиції, народні засідателі і присяжні (під час виконання ними цих функцій);

д) особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, державної кримінально-виконавчої служби, органів та підрозділів цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, особи начальницького складу податкової міліції;

е) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, дипломатичної служби, митної служби, державної податкової служби;

є) члени Центральної виборчої комісії;

ж) посадові та службові особи інших органів державної влади;

2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені в пункті 1 частини першої цієї статті, але одержують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджету;

б) особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи в установлених законом випадках);

в) посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, в тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), а також іноземні третейські судді, особи, які уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному до судового;

г) посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів;

3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або особи, спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, відповідно до закону;

4) посадові особи юридичних осіб, фізичні особи - у разі одержання від них особами, зазначеними у пунктах 1, 2 частини першої цієї статті, або за участю цих осіб іншими особами неправомірної вигоди.

Згідно ст. 18 Кримінального кодексу України:

1. Суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність.

2. Спеціальним суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

3. Службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

4. Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

В Постанові Пленуму Верховного Суду України № 5 від 26.04.2002 року «Про судову практику у справах про хабарництва» здійснено чітке тлумачення хто саме може бути суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення та за виконання яких обов'язків винна особа притягується до кримінальної відповідальності.

Так, до представників влади належать, зокрема, працівники державних органів та їх апарату, які наділені правом у межах своєї компетенції ставити вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання юридичними і фізичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості.

Організаційно-розпорядчі обов'язки - це обов'язки по здійсненню керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності. Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, колективних чи приватних підприємств, установ і організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів (начальники цехів, завідувачі відділами, лабораторіями, кафедрами), їх заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконроби, бригадири тощо).

Адміністративно-господарські обов'язки - це обов'язки по управлінню або розпорядженню державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб, завідуючих складами, магазинами, майстернями, ательє, їх заступників, керівників відділів підприємств, відомчих ревизорів та контролерів тощо.

Особа є службовою не тільки тоді, коли вона здійснює відповідні функції чи виконує обов'язки постійно, а й тоді, коли вона робить це тимчасово або за спеціальним повноваженням, за умови, що зазначені функції чи обов'язки покладені на неї правомочним органом або правомочною службовою особою.

Працівники підприємств, установ, організацій, які виконують професійні (адвокат, лікар, вчитель тощо), виробничі (наприклад, водій) або технічні (друкарка, охоронник тощо) функції, можуть визнаватися службовими особами лише за умови, що поряд із цими функціями вони виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки.

VI. Форми (види) корупційних діянь

Корупційні діяння мають такі форми (види):

- зловживання владою або посадовим становищем, перевищення влади або посадових повноважень та інші посадові злочини, що вчиняються для задоволення корисливих чи інших особистих інтересів або інтересів інших осіб;
- розкрадання державного, колективного або приватного майна з використанням посадового становища;
- незаконне одержання матеріальних або інших благ, пільг та інших переваг;

- одержання кредитів, позичок, допомоги, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням пільг чи переваг, не передбачених законодавством, або на які особа не має права;
- хабарництво;
- здійснення безпосередньо та через посередників або підставних осіб підприємницької діяльності з використанням влади чи посадових повноважень, а також пов'язаних з ними можливостей;
- сприяння з використанням посадового становища фізичним і юридичним особам у здійсненні ними підприємницької та іншої діяльності з метою незаконного одержання за це матеріальних або інших благ, пільг та інших переваг;
- неправомірне втручання з використанням посадового становища у діяльність інших державних органів чи посадових осіб з метою перешкоджання виконанню ними своїх повноважень чи домагання прийняття неправомірного рішення;
- використання інформації, одержаної під час виконання посадових обов'язків, у корисливих чи інших особистих інтересах, необґрунтована відмова у наданні відповідної інформації, несвоєчасне її надання, надання недостовірної чи неповної службової інформації;
- надання необґрунтованих переваг фізичним або юридичним особам шляхом підготовки і прийняття нормативно-правових актів чи управлінських рішень;
- протегування з корисливих або інших особистих інтересів у призначенні на посаду особи, яка за діловими і професійними якостями не має переваг перед іншими кандидатами.

Корупційні діяння можуть бути вчинені також в інших формах, у тому числі в таких, що потребують додаткового визначення законодавством.

Боротьба з проявами корупції має ґрунтуватися на поєднанні профілактичних і правоохоронних заходів. При цьому пріоритет повинен надаватися профілактичним заходам загальносоціального і спеціального кримінологічного спрямування.

VII. Спеціальні обмеження щодо державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямовані на запобігання корупції

Статтями 4-8 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» визначено спеціальні обмеження щодо осіб, які прирівнюються до, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, спрямовані на попередження корупції.

Суб'єктам відповідальності за корупційні правопорушення заборонено:

- 1) використовувати своє службове становище з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі:
 - а) неправомірно сприяти фізичним або юридичним особам у здійсненні ними господарської діяльності, одержанні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів, пільг, укладанні контрактів (у тому числі на закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти);
 - б) неправомірно сприяти призначенню на посаду особи, яка не має переваг перед іншими кандидатами на цю посаду;
 - в) неправомірно втручатися в діяльність інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування або посадових осіб;
 - г) неправомірно надавати перевагу фізичним або юридичним особам у зв'язку з підготовкою проектів, виданням нормативно-правових актів та прийняттям рішень, затвердженням (погодженням) висновків;
- 2) займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та

суддівської практики із спорту, що здійснюються в позаробочий час) безпосередньо або через інших осіб, якщо інше не передбачено законом;

3) входити, у тому числі через інших осіб, до складу органу управління чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі, та представляють інтереси держави в раді товариства (спостережній раді), ревізійній комісії господарського товариства), якщо інше не передбачено законом;

4) відмовляти фізичним або юридичним особам в інформації, надання якої передбачено законом, надавати недостовірну чи не в повному обсязі інформацію.

Обмеження, передбачені пунктами 2-3, не поширюються на депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), а також на осіб, зазначених у розділі III цієї Пам'ятки.

2. Фізичним та юридичним особам забороняється здійснювати фінансування органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, у тому числі надавати їм матеріальну та/або нематеріальну допомогу, безоплатно виконувати роботи, надавати послуги, передавати кошти та інше майно, крім випадків, передбачених законами та чинними міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктам відповідальності за корупційні правопорушення, які є посадовими особами, також заборонено:

а) приймати подарунки, за винятком випадків, передбачених Законом «Про засади запобігання і протидії корупції» та іншими законами. Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення можуть приймати особисті подарунки, які відповідають загально визначеному уявленню про гостинність, за умови, що вартість одного подарунка не перевищує розміру однієї податкової соціальної пільги;

б) мати в безпосередньому підпорядкуванні або бути безпосередньо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам. Особа — суб'єкт відповідальності за корупційні правопорушення зобов'язана повідомити керівництво органу, на посаду в якому вона претендує, про працюючих у цьому органі близьких їй осіб.

Особи, які претендують на зайняття посади або виконання інших функцій держави, попереджаються про встановлені щодо них обмеження.

Установлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» вказані обмеження щодо суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення зберігаються протягом двох років після звільнення таких осіб з посад або припинення ними в установленому порядку діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, органів місцевого самоврядування, за умови якщо обов'язки цих осіб на новій посаді у приватному секторі безпосередньо пов'язані з функціями, які виконували особи, перебуваючи на попередній посаді.

У правовому відношенні корупція становить сукупність різних за характером та ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю корупційних діянь, інших правопорушень (кримінальних, адміністративних, цивільно-правових, дисциплінарних), а також порушень етики поведінки посадових осіб, пов'язаних із вчиненням цих діянь.

VIII. Поради викладачам і працівникам навчальних закладів

1. Станьте прикладом нетерпимості до проявів корупції. Своєю поведінкою давайте оточуючим зрозуміти, що не тільки не будете самі приймати участі у корупційних діях, але й не будете приховувати корупційних дій своїх колег.

Корупцію легше подолати тоді, коли кожен поставить собі за мету їй запобігати.

В момент вступу на роботу працівники навчального закладу зобов'язуються сумлінно виконувати свої обов'язки, дотримуватись законодавства та принципів доброчесності у своїй поведінці. Отже, всі працівники мають виконувати свої обов'язки неупереджено та справедливо.

Корумпована поведінка працівників порушує законність та мораль, завдає шкоди авторитету навчального закладу, і в загальній державі. Вона руйнує віру в неупередженість та об'єктивність державних органів.

Усі працівники навчального закладу повинні сумлінно виконувати свої обов'язки та бути прикладом, як для своїх колег, так і для пересічних громадян та учнів.

2. Рішуче припиняйте спроби втягнути Вас у корупційні дії. Негайно повідомляйте про такі спроби керівництву навчального закладу. У разі повідомлення керівництва з питань запобігання корупції про факти та спроби схилити Вас до корупційних дій керівництво з питань запобігання корупції зобов'язане забезпечити захист Ваших прав та інтересів.

У зовнішніх контактах, наприклад, з особами, що надають роботу, товари, послуги за державні кошти Ви повинні, з самого початку, визначити чіткі межі ваших повноважень і негайно припиняти спроби втягування до корупційних дій.

Не створюйте в оточуючих враження, що Ви відкриті для «невеликих ознак уваги».

Не піддавайтесь спокусі таким чином поправити свої матеріальне становище.

Не соромтеся відмовитися від подарунка або віддати його назад, супроводжуючи цю вимогу роз'ясненням правил, яких Ви маєте дотримуватись.

Якщо Ви працюєте у сфері, що має справу з розподілом державних коштів або замовлень, то Вам необхідно бути особливо обережним щодо намагань третіх осіб вплинути на Ваше рішення.

Чітко дотримуйтеся норм законодавства про заборону прийняття винагород або подарунків та вимог доброчесної поведінки.

Якщо третя особа попросила Вас зробити їй протиправну послугу, негайно поінформуйте про це своє керівництво навчального закладу. Це допоможе уникнути будь-якої підозри в корупції та дасть змогу вжити заходів проти правопорушників. Якщо Ви опираєтесь спробам втягнути Вас у корупцію, однак не повідомляєте про це керівництво та Управління з питань запобігання корупції, особа, яка схилила Вас до корупційних дій може повторити свою спробу звернувшись до когось з Ваших колег. Захистить своїх колег від спокуси втягнутися у корупцію — послідовно розкривайте намагання сторонніх осіб корумпувати Вас.

Працівники навчального закладу повинні протидіяти корупції разом, таким чином вони досягнуть злагоджених дій, результатів у попередженні корупції та викликатимуть довіру у громадян.

3. Якщо у Вас з'являється відчуття, що вас хочуть попросити про послугу, яка суперечить Вашим обов'язкам, покличете когось зі своїх колег у якості свідка.

Іноді в ході розмови із сторонньою особою у Вас може виникнути підозра, що Вам намагатимуться зробити протиправну пропозицію, яку буде нелегко відхилити. Часто в такій ситуації не допомагає лише відмова від корупційних дій, тому Вам не варто намагатися владнати ситуацію власними силами. Запросіть до участі у розмові одного із своїх колег.

4. Працюйте так, щоб Вашу роботу можна було в будь-який момент перевірити.

Ваша робота повинна бути прозорою та зрозумілою для керівництва, колег та інших осіб. Можливо Вам доведеться змінити своє місце роботи (перехід до виконання нових завдань, перехід до іншого відділу) або бути тимчасово відсутнім (хвороба, відпустка), тому Ваша робота повинна бути настільки прозорою, щоб в будь-який час особа, що Вас замінить, могла виконувати Ваші обов'язки.

5. Чітко відокремлюйте свою діяльність від свого приватного життя. Перевіряйте, чи немає конфлікту інтересів між Вашими посадовими обов'язками та приватними інтересами.

Спроби корупції часто починаються з того, що треті особи намагаються розширити посадові контакти та перенести їх у сферу приватного життя. Відомо, що особливо складно відмовити у «невеликій послугі», коли з цією особою існують дружні стосунки, а також коли сам службовець або його родина отримує привілеї у будь-якому вигляді (квитки на концерт, запрошення до дорогих ресторанів) на які не можна відповісти тим самим, тощо. Отже, в приватному житті Ви з самого початку повинні дати оточуючим зрозуміти, що відокремлюєте службову діяльність від приватного життя. Це дозволить уникнути підозри у Вашої корумпованості.

У кожної особи, яка звертається до Вас у зв'язку з Вашою посадовою діяльністю є право очікувати від Вас неупередженої, справедливої, обґрунтованої тобто доброчесної поведінки. Тому, під час будь-якої зобов'язальної діяльності, за яку Ви несете відповідальність, перевіряйте, чи не вступають Ваші власні інтереси, а також інтереси Ваших рідних, з якими Ви пов'язані, в конфлікт з Вашими службовими обов'язками або інтересами Міністерства юстиції України. Піклуйтеся про те, щоб ніхто не міг звинуватити Вас в упередженості.

Якщо в конкретних посадових обов'язках Ви вбачаєте можливе зіткнення Ваших посадових обов'язків та приватних інтересів або інтересів третіх осіб, з якими Ви пов'язані, негайно повідомте про це своє керівництво з метою вжиття відповідних заходів (наприклад, звільнення Вас від виконання завдання).

Відмовтеся від виконання роботи за сумісництвом якщо це суперечить вимогам законодавства або інтересам освіти. Не забувайте, що протиправна робота за сумісництвом, може тягнути за собою відповідальність у вигляді відповідних адміністративних та дисциплінарних покарань.

Якщо, у випадку конфлікту інтересів, Ви надали перевагу власним інтересам, окрім шкоди Вашому особистому авторитету може буде завдано шкоду авторитету навчальних закладів та Міністерства освіти і науки України. Особливо це стосується керівників структурних підрозділів.

6. Запобігайте корупції, викриваючи випадки корупційних дій.

Корупції можна запобігти лише, коли кожний працівник відчуває свою відповідальність за досягнення загальної мети створення вільного від корупції органу. Це означає, що всі працівники, в рамках виконання своїх завдань, повинні дбати, щоб сторонні особи не мали можливості впливати на рішення посадової особи і що корумпованих колег не можна прикривати через почуття солідарності або лояльності. Не приховуйте протиправних діянь!

Якщо поведінка Ваших колег дає Вам конкретні підстави підозрювати їх у хабарництві не вагайтесь повідомити про це адміністрацію навчального закладу, які забезпечать зберігання таємниці про джерело інформації, недоторканність Ваших прав та приймуть відповідні рішення. Важливо, щоб Ви висловлювали підозру лише тоді, коли у Вас для цього є об'єктивні підстави. Неможна допустити ситуацію, в якій будь-кого звинувачують, не маючи конкретних доказів.

7. Допоможіть своєму відомству (відділу) виявити та усунути недосконалості організаційної структури та механізмів, в яких можуть виникати ризики корупції.

Процеси, що багаторазово повторюються та застосовуються тривалий час, часто призводять до створення причин та умов виникнення корупції. Наприклад, процеси в яких одна окрема особа несе відповідальність за розподіл пільг або існують недостатньо прозорі процедури, які ускладнюють або роблять неможливою перевірку.

8. Постійно підвищуйте свою кваліфікацію з питань запобігання корупції.

9. Якщо Вас вже втягнули до корупції, звільніться від постійного страху перед викриттям!

Повідомте адміністрацію навчального закладу про вчинення Вами корупційних дій самі. Якщо ваша інформація допоможе повністю визначити існуючу проблему, то це пом'якшить Вашу кримінальну чи адміністративну відповідальність.

Пам'ятайте, що адміністрація навчального закладу, відповідно до покладених на нього завдань:

- протидіє спробам втручання в діяльність викладачів і працівників навчального закладу при виконанні ними своїх службових обов'язків з боку осіб, не наділених відповідними повноваженнями;
- здійснює заходи щодо унеможливлення протиправного адміністративного впливу на працівників органів юстиції, у зв'язку з наданням ними інформації про причетність до скоєння правопорушення працівниками органів юстиції, підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України.

IX. Рекомендації з питань запобігання корупції керівникам навчального закладу

Ви маєте бути прикладом і піклуватися про своїх підлеглих. Ваша поведінка, а також увага мають велике значення для запобігання корупції. Тому, Вам необхідно проявляти активність і далекоглядність у сфері керівництва та контролю за підлеглими. Особливу увагу потрібно приділяти чіткому розподілу сфер відповідальності, прозорості завдань викладачів і працівників та забезпеченню належного контролю.

До причин та умов, що сприяють корупції, належать, наприклад:

Недостатній контроль за посадовою діяльністю підлеглих.

Безперечна довіра до викладачів і працівників, які працюють тривалий час та інших осіб з вузькою спеціалізацією.

Психологічна невтриманість працівників, які працюють у сфері, пов'язаній з особливим ризиком корупції.

Негативний приклад прийняття подарунків керівництвом.

Безкарність осіб, які були викриті при скоєнні корупційних дій, що призводить до формування почуття всюдозволеності у інших співробітників.

Ви можете протидіяти корупції наступним чином:

1. Навчайте та інформуйте про небезпеку корупції.

Використовуючи цю Пам'ятку з метою запобігання корупції. Постійно розмовляйте з підпорядкованими Вам особами про обов'язки, що випливають із заборони прийняття винагород та подарунків та з застережень щодо запобігання конфлікту інтересів.

2. У межах Ваших повноважень впроваджуйте організаційні заходи щодо запобігання корупції.

Приділяйте увагу чіткому визначенню кола завдань підпорядкованих Вам осіб і, у разі необхідності, обмежуйте сферу прийняття ними рішень. Чітко визначайте структуру повноважень, межі прийняття рішення «на власний розсуд» та необхідність візування документів. Приділяйте особливу увагу тим напрямкам роботи, де існує підвищені корупційні ризики.

Там, де це можливо реалізуйте принцип «багато очей», включаючи і власну сферу відповідальності. При виконанні суміжних завдань доцільно також створювати робочі групи. Перевіряйте необхідність супроводу окремих викладачів і працівників іншими особами на зустрічі, проведення контролю на місці тощо та доцільність створення «скляних офісів» для прийому відвідувачів для того, щоб контакти викладачів і працівників зі сторонніми особами проходили лише за принципом «багато очей». Якщо через об'єктивні причини це зробити неможливо, то організуйте проведення контролю через невеликі інтервали часу.

Запровадьте новітні організаційні заходи управління персоналом, особливо у тих сферах, де необхідні фахові знання набуваються досить швидко.

1. У сферах, де існують великі корупційні ризики, періодично впроваджуйте ротацію працівникам.

2. Відмова від проведення такої ротації у виняткових випадках, наприклад, коли робота потребує фахових знань, що здобуваються роками, має супроводжуватися письмовим обґрунтуванням та особливо ретельним контролем сфери роботи з боку керівництва. Якщо у підпорядкованому Вам відділі, органі практикується робота кількох працівників в одному приміщенні, то використовуйте цей фактор для запобігання корупції в сферах, де є особливі корупційні ризики, наприклад, через зміну робочих місць викладачів і працівників або приміщень у яких вони постійно працюють (змінювати завдання та сферу відповідальності при цьому необов'язково).

3. Запобігання корупції вимагає також підвищеного піклування про своїх підлеглих.

Не забувайте про підвищену небезпеку для окремих осіб, які працюють у сферах, де існує високих ризик проявів корупції.

Постійний діалог з підлеглими є ознакою піклування про них.

Звертайте увагу на робочі та приватні проблеми своїх підлеглих.

Забезпечуйте необхідну допомогу підлеглим, наприклад, шляхом звільнення працівника від виконання завдання, якщо Вам стає відомо про конфлікт інтересів, що виникає у зв'язку з роботою близьких осіб цього працівника. Особливу увагу приділяти працівникам, у яких надмірне або недостатнє навантаження.

Потрібно бути особливо уважним, якщо Вам стає відомо про уподобання когось із працівників, що суперечать їх можливостям (наприклад, залежність або схильність до дорогих хобі, які складно фінансувати лише за рахунок заробітної платні) або про велику заборгованість працівника. Особи, які мають великі фінансові проблеми не повинні призначатися на посади, де існує високих ризик проявів корупції.

Також особливу увагу слід звертати на випадки, коли працівник часто висловлює незадоволеність навчальним закладом (відділом), у якому він працює. У таких випадках необхідно вживати превентивних заходів.

4. Контроль як спосіб керівництва.

Не забувайте, що в корупції немає тих, хто скаржиться. Тому запобігання корупції залежить від Вашої уважності та поінформованості Ваших працівників. Хибне уявлення про кооперативний стиль керівництва або позиція потурання «маленьким слабкостям» підлеглих можуть мати тяжкі наслідки в сферах служби, що наражаються на особливу небезпеку корупції.

Тому намагайтеся:

- оптимізувати контроль за виконавською дисципліною підпорядкованих Вам осіб, наприклад, шляхом запровадження контрольних механізмів у відділі (повторний розгляд справи або подібні заходи);

- уникати відокремлення працівників або їх переходу на повністю автономний спосіб роботи;

- приділяти особливу увагу проявам ознак корупції;

- проводити періодичну перевірку дотримання процедур щодо прийняття рішень та їх виконання;

- встановлювати прийнятність висловлювань працівників про адміністративну діяльність свого підрозділу у розмовах з третіми особами.

Використовуйте можливості з підвищення кваліфікації та поінформованості підпорядкованих Вам осіб щодо корупції.

Х. Попереджувальні ознаки корупції

Незвична поведінка викладача (працівника) часто є такою, яку можна розцінювати, як сигнали про його корумпованість. Однак, ця поведінка супроводжується певною невизначеністю, оскільки деякі з її ознак вважаються нейтральними або навіть позитивними, хоча пізніше їх можна розпізнати, як надійні сигнали схильності того чи іншого працівника до вчинення корупційних дій.

Жодна з ознак «підозрілої» поведінки працівника не є «доказом» його корумпованості. Однак, якщо на підставі деяких висловів працівника та спостережень за ним, якась його поведінка видається Вам незвичною, Ви маєте перевірити, чи не містить поведінка підлеглого інших ознак корупційної діяльності.

1. Нейтральні ознаки

1.1. Дуже високий життєвий стандарт працівника, що викликає увагу та який неможливо пояснити (дорогий стиль життя, демонстрація символів статусу).

1.2. Явні підозрілі приватні контакти між службовцями та третіми особами (наприклад, запрошення, договори про надання консультацій або експертної оцінки, участь у бізнесі).

1.3. Незрозумілий опір працівника при зміні завдань або переводу його на інше місце роботи, особливо якщо перехід на інше місце служби пов'язаний з перспективою підвищення заробітної платні.

1.4. Робота за сумісництвом.

1.5. Нетипова, незрозуміла поведінка (наприклад, через шантаж або докори сумління), замкнутість, роздратованість, різкі зміни у ставленні до колег та керівництва.

1.6. Соціальні проблеми (алкогольна, наркотична залежність, залежність від азартних ігор тощо).

1.7. Надмірне честолобство, вихваляння контактами в посадових та приватній сферах.

1.8. Використання пільг, які надають треті особи (особливі умови придбання речей, не сплатення рахунків у ресторанах, запрошення до приватних або службових заходів).

1.9. Явна щедрість сторонніх осіб (наприклад, спонсорство).

2. Ознаки про небезпеку вчинення корупційних діянь

Окрім нейтральних ознак існують також ознаки, які є характерними для корупції в державних органах, тому вони вважаються «ознаками про небезпеку».

Ознаки внутрішньої небезпеки:

2.1.1. Дії в обхід наказів та розпоряджень, часті «невеличкі порушення правил», невідповідність між перебігом справи та її документуванням.

2.1.2. Незвичні рішення без достатнього обґрунтування.

2.1.3. Різні оцінки та рішення у схожих справах, якщо йдеться про різних осіб, зловживання можливістю приймати рішення «на власний розсуд».

2.1.4. Видача дозволів (наприклад, зі звільненням від обов'язків) в обхід інших служб, що несуть за це відповідальність.

2.1.5. Цілеспрямований обхід контролю, ізолювання окремих областей служби (роботи).

2.1.6. Приховування ходу справ.

2.1.7. Занадто короткий або довгий час опрацювання документів.

2.1.8. Упереджене (позитивне чи негативне) ставлення стосовно деяких осіб, що подають заявки або намагаються отримати замовлення (послугу).

2.1.9. Спроби вплинути на рішення, що не належать до сфери відповідальності співробітника, але в яких зацікавлені треті особи.

2.1.10. Замовчування безздоганної поведінки працівників, особливо у випадках їх протиправної поведінки.

2.1.11. Відсутність або недостатність контролю у справах, в яких це особливо необхідно.

2.1.12. Відсутність реакції на підозрілі випадки та події.

2.1.13. Занадто висока концентрація завдань на одну особу.

2.2. Ознаки у сфері зовнішніх контактів:

2.2.1. Підозріло сприятливий розгляд справи третьої особи.

2.2.2. Надання переваги обмеженому тендеру або вільній передачі державних замовлень, розподіл замовлень для можливості вільної передачі замовлень, уникання розгляду альтернативних пропозицій.

2.2.3. Значне чи систематичне перевищення передбаченої вартості замовлення.

2.2.4. Отримання замовлення за незвичною для ринку ціною, необґрунтовані придбання, укладання довгострокових договорів без проведення прозорого конкурсу на умовах, не вигідних для державного органу;

2.2.5. Постійні «помилки у розрахунках», виправлення у переліках робіт та послуг, що повинні бути виконані.

2.2.6. Занадто велика додаткова робота. Робота співробітника за сумісництвом або робота його близьких в організації (підприємстві), які одночасно є претендентами на отримання тендеру або пропонують такий тендер.

2.2.7. «Панібратський» тон в ділових переговорах із сторонніми особами.

2.2.8. Використання неіснуючих переваг з боку сторонніх осіб.

2.2.9. Часті «відраджень» до окремих підприємств, організацій або установ органів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (безпідставні затримки у відраджень).

2.2.10. «Постійні візити» сторонніх осіб на робоче місце окремого працівника та візити сторонніх осіб лише тоді, коли на місці є певні працівники.

2.2.11. Відсутність конфліктів з підприємством або претендентами на отримання тендеру в тих ситуаціях, де вони зазвичай виникають.

Сигналами про небезпеку є натяки, чутки, що надходять з поза підрозділу (органу), а також інформація (наприклад, від юридичних або фізичних осіб, які були «обділені» і у яких, внаслідок цього виникли фінансові проблеми). Необхідно зазначити, що таку інформацію необхідно постійно аналізувати для унеможливлення зловживання. З іншого боку, така інформація є приводом для проведення розслідування, внаслідок якого, дійсно розкривалися випадки корупції.

2.3. Підозра

Масштаб та вид необхідних антикорупційних заходів можна визначити лише у кожній конкретній ситуації. Не забувайте про те, що корупція — не «невеличка провина», а її замовчування шкодить і Вашому власному авторитету. У випадку невиконання обов'язків керівника Ви можете нести дисциплінарну чи кримінальну відповідальність.

XI. Відповідальність за вчинення корупційних діянь

1. Згідно із статтями Кримінального кодексу України:

Номер статті	Назва статті
189	Вимагання.
191	Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.
206	Протидія законній господарській діяльності.
232	Розголошення комерційної таємниці.
235-1	Зловживання повноваженнями.
235-2	Перевищення повноважень.
235-3	Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги.
235-4	Комерційний підкуп.
235-5	Підкуп особи, яка надає публічні послуги.

353	Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи.
358	Підrobлення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підrobлених документів.
364	Зловживання владою або службовим становищем.
364-1 365	Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Перевищення влади або службових повноважень.
365-1 365-2 366	Перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Службове підrobлення.
367	Службова недбалість.
368	Одержання хабара.
368-2 368-3 368-4 369	Незаконне збагачення. Комерційний підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Підкуп особи, яка надає публічні послуги. Пропозиція або давання хабара.
369-2	Зловживання впливом.
370 395	Провокація хабара або комерційного підкупу. Порушення правил адміністративного нагляду.
410	Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.
423	Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем.
424	Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень.

2. Згідно із Кодексом України про адміністративні правопорушення:

- ст. 172². Порушення обмежень щодо використання службового становища

Порушення особою встановлених законом обмежень щодо використання службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з одержанням за це неправомірної вигоди у розмірі, що не перевищує п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або у зв'язку з прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно одержаної неправомірної вигоди матеріального характеру.

Порушення особою встановлених законом обмежень щодо використання службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з одержанням за це неправомірної вигоди у розмірі, що не перевищує ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або у зв'язку з прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб -

тягне за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно одержаної неправомірної вигоди матеріального характеру.

Примітка: 1. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, визначені у пунктах 1 - 3 частини першої статті 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

2. У статтях 172² і 172³ під неправомірною вигодою слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, що їх без законних на те підстав обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову.

- ст. 172³. Пропозиція або надання неправомірної вигоди

Пропозиція або надання службовій особі неправомірної вигоди безпосередньо такій чи іншій особі у розмірі, що не перевищує п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, у тому числі за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Пропозиція або надання службовій особі неправомірної вигоди безпосередньо такій чи іншій особі у розмірі, що не перевищує ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, у тому числі за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, -

тягне за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Під службовою особою у цій статті слід розуміти особу, визначену в п.п. 1 - 3 ч. 1 ст. 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

- ст. 172⁴. Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності

Порушення особою встановлених законом обмежень щодо зайняття підприємницькою чи іншою оплачуваною діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної та суддівської практики, інструкторської практики із спорту) -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу від підприємницької діяльності чи винагороди від роботи за сумісництвом.

Порушення особою встановлених законом обмежень щодо входження до складу органу управління чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особа здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі, та представляє інтереси держави в раді товариства (спостережній раді), ревізійній комісії господарського товариства), -

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу від такої діяльності.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у п. 1 ч. 1 ст. 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції", за винятком депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), членів Вищої ради юстиції (крім тих, які працюють у Вищій раді юстиції на постійній основі), народних засідателів і присяжних.

- ст. 172⁵. Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви)

Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви) - тягне за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого дарунка (пожертви).

Порушення встановленої законом заборони щодо одержання дарунка (пожертви) -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого дарунка (пожертви).

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у п. 1, п.п. "а", "б" п. 2 ч. 1 ст. 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

- ст. 172⁶. Порушення вимог фінансового контролю

Неподання або несвоєчасне подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, передбаченої Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції", -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у п. 1, п.п. "а" п. 2 ч. 1 ст. 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

- ст. 172⁷. Порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів

Неповідомлення особою безпосереднього керівника у випадках, передбачених законом, про наявність конфлікту інтересів -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. 1. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у п. 1, п.п. "а", "б" п. 2 ч. 1 ст. 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

2. У цій статті під конфліктом інтересів слід розуміти суперечність між особистими інтересами особи та її службовими повноваженнями, наявність яких може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи невчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень.

- ст. 172⁸. Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень

Незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у п.1 ч. 1 ст. 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції".

- ст. 172⁹. Невжиття заходів щодо протидії корупції

Невжиття передбачених законом заходів посадовою чи службовою особою органу державної влади, посадовою особою місцевого самоврядування, юридичної особи, їх структурних підрозділів у разі виявлення корупційного правопорушення -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

**ХІІ. Дії викладачів і працівників навчального закладу
у випадках виникнення конфлікту інтересів**

Викладач або працівник навчального закладу у випадку виникнення конфлікту інтересів повинен:

- негайно повідомляти керівництво про наявність чи відсутність у нього конфлікту інтересів. Конфлікт інтересів впливає із ситуації, коли викладач або працівник має приватний інтерес, тобто переваги для нього або його родини, близьких родичів, друзів чи осіб та організацій, з якими він має або мав спільні ділові чи політичні інтереси, що впливає або може впливати на неупереджене та об'єктивне виконання своїх обов'язків. Будь-який з таких конфліктів має бути вирішений до прийняття на роботу службу чи призначення на нову посаду;

- суворо дотримуватись обмежень і заборон, передбачених антикорупційним законодавством та Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», уникати дій, які можуть бути сприйняті як підстава підозрювати його в корупції. Своєю

поведінкою він має продемонструвати, що не терпить будь-яких проявів корупції, відмітає пропозиції про незаконні послуги, чітко розмежовує службу і приватне життя, при найменших ознаках корумпованої поведінки інформує свого керівника або адміністрацію навчального закладу;

- декларувати свої доходи та доходи своєї сім'ї в порядку та у строки, визначені законодавством України;

- ретельно виконувати свої громадянські обов'язки, у тому числі фінансові зобов'язання в порядку і розмірах, установлених законом;

- утримуватися від виконання іншої дозволеної законом роботи, якщо вона заважає йому належним чином виконувати свої повноваження або якій він повинен приділяти увагу протягом свого робочого часу.

В ст. 16 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» визначені вимоги щодо прозорості інформації, так:

1. Особам, зазначеним у пунктах 1 - 3 частини першої статті 4 цього Закону, забороняється:

- 1) відмовляти фізичним або юридичним особам в інформації, надання якої цим фізичним або юридичним особам передбачено законом;

- 2) надавати несвоєчасно, недостовірну чи не в повному обсязі інформацію, яка підлягає наданню відповідно до закону.

2. Не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом інформація про:

- 1) розміри, види благодійної та іншої допомоги, що надається фізичним та юридичним особам чи одержується від них особами, зазначеними в пункті 1 частини першої статті 4 цього Закону;

- 2) розміри, види оплати праці осіб, зазначених у пункті 1 частини першої статті 4 цього Закону, а також одержані цими особами за правочинами, які підлягають обов'язковій державній реєстрації, дарунки (пожертви).

Крім того, Розділ V Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» називається «Усунення наслідків корупційних правопорушень», положення якого передбачають відшкодування шкоди, завданої державі в наслідок вчинення корупційного правопорушення, скасування уповноваженими на те органом або посадовою особою актів, вчинені в наслідок корупційних діянь, визнання таких актів у судовому порядку незаконними, за заявами громадян, юридичних осіб, прокурора, органів державної влади або місцевого самоврядування. Також передбачене право фізичних і юридичних осіб, які зазнали моральної або майнової шкоди внаслідок корупційного правопорушення, вимагати відшкодування збитків у встановленому законом порядку.

Розділи VI та VII Закону називаються відповідно «Контроль і нагляд за виконанням законів у сфері запобігання і протидії корупції» та «Міжнародне співробітництво». Функціями контролю у сфері запобігання і протидії корупції наділена Верховна Рада України, а також інші органи державної влади у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами України.

Передбачено також громадський контроль та нагляд Генеральним прокурором та підпорядкованими йому прокурорами за додержанням законів у сфері запобігання і протидії корупції.

У розділі «Міжнародне співробітництво» йдеться про взаємодію нашої держави з іноземними державами, міжнародними організаціями в сфері запобігання і протидії корупції, обмін інформацією, в тому числі з обмеженим доступом. Нормами Закону, як і Конституцією України передбачено, що міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною радою, мають вищу юридичну силу в порівнянні з нормами законодавства.